

Motion till riksdagen 2013/14:U201

av **Hans Linde m.fl. (V)**

S.k. landgrabbing

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om hur Sverige kan stärka stödet inom utvecklingssamarbetet till fattiga bönder och deras organisationer.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om hur Sveriges bistånd ska kunna stärka institutioner och lagstiftning i syd för att stärka fattiga bönders rätt till jorden de brukar.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att svenska biståndsmedel inte bör få bidra till s.k land-grabbing.
4. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag som syftar till att frågor om s.k. landgrabbing ska införlivas i AP-fondernas etiska riktlinjer.¹

¹ Yrkande 4 hänvisat till FiU.

Fel! Okänt namn på

Motivering

1,4 miljarder människor i världen beräknas leva i extrem fattigdom och 900 miljoner människor är kroniskt undernärda. För att kunna nå FN:s millenniemål om att halvera jordens fattigdom och hunger till 2015, krävs stora satsningar på att utveckla jordbruket, inte minst det småskaliga jordbruket, i de fattigaste länderna och att garantera matsäkerheten i syd. Att utveckla en hållbar livsmedelsproduktion är samtidigt en central förutsättning både för att minska fattigdomen och för att minska jordbrukets klimatpåverkan.

Ett av de stora hoten mot en utveckling av jordbruket och matsäkerheten i syd är s.k. landgrabbing, som innebär att stora landområden hamnar under utländska investerares kontroll. Eftersom föga hänsyn tas till de människor som lever av jorden är landgrabbing en orättfärdig handel med jordbruksmark. Landgrabbing är ett växande problem i framför allt Afrika. När företag och enskilda länder med hjälp av utländskt kapital lägger under sig stora markområden berövas fattiga bönder sin mark och därmed sina möjligheter att försörja sig. Bland annat professor Ernest Aryeetey vid University of Ghana har kopplat samman landgrabbing med de kraftigt ökande markpriserna i delar av Afrika och de mycket kraftiga ökningarna av matpriser 2007 och 2008. Landgrabbing innebär också att naturresurserna sätts under hård press. När småskaligt jordbruk av livsmedelsgrödor ersätts med storskaligt jordbruk av exportprodukter eller bioenergiproduktion, ökar oftast konsumtionen av vatten kraftigt medan den biologiska mångfalden minskar.

En sammanställning av forskningen på området, Internationell handel med jordbruksmark – Ett modernt baggböleri, gjord av forskare vid Lunds universitet, visar att landgrabbing är ”djupt problematisk ur lokalbefolkningens perspektiv”. En förklaring till detta är det ojämna maktförhållandet mellan företagen och småbönderna. Småbrukarna har ofta inget att sätta emot när internationella företag lägger beslag på marken. När de ändå protesterar blir svaret ofta våldsamt. Oxfams rapport, Land and Power – the growing scandal surrounding the new wave of investments in land, beskriver vad som händer när det utländska skogsföretaget New Forests Company tog över mark i Uganda där småbönder tidigare försörjt sig på att odla bl.a. bananer och kassava. Bybor berättar hur de hotades, misshandlades och fördrevs samt fick se sin boskap slaktas, sina skördar förstöras och sina hem brännas ned. Ett sätt att förhindra landgrabbing är därför att se till att dessa maktförhållanden blir mindre ojämlika.

Regeringen har valt att alltmer fokusera på stora internationella investeringar när det kommer till att bidra till att utveckla jordbruket i syd. Vänsterpartiet tror tvärtom att Sverige bör fokusera på att stödja småbönder, deras organisationer och möjligheter att utveckla sin produktion på ett hållbart sätt. Regeringen bör återkomma med förslag om hur Sverige kan stärka stödet inom utvecklingssamarbetet till fattiga bönder och deras organisationer. Detta bör riksdagen begära.

En omständighet som underlättar landgrabbing är att småbönder ofta saknar papper på att de äger marken de brukar. I många länder saknas dessutom

Fel! Okänt namn på

fungerande institutioner och relevant lagstiftning för att möta det kraftigt ökade utländska intresset av jordbruksmark. För att kunna upprätta register över vem som äger marken på ett sätt som inte bidrar till att brukarna fråntas sin jord måste därför lokala lantmäterimyndigheter ha resurser och kompetens. Regeringen bör återkomma med förslag om hur Sveriges bistånd kan stärka institutioner och lagstiftning i syd för att stärka fattiga bönders rätt till jorden de brukar. Detta bör riksdagen begära.

Tyvärr finns det många exempel på hur även svenska aktörer bidragit till landgrabbing. Hit hör bioenergiprojekten Addax Bioenergy i Sierra Leone, Buchanan Renewables Fuel i Liberia och Bagamoyo Ecoenergy i Tanzania. I de första fallen har svenska biståndsmedel kanaliserats genom Swedfund och i det sistnämnda har Sida mottagit en ansökan om kreditgarantier. Svenska biståndsmedel ska inte användas till att beröva fattiga människor möjligheten att försörja sig. Regeringen bör därför ta fram riktlinjer för det svenska utvecklingssamarbetet som tydliggör att svenska biståndsmedel inte får bidra till landgrabbing. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Kritik har även riktats mot AP-fonderna för att de bidragit till landgrabbing genom sina placeringar. Ett exempel är första AP-fondens investering i Sime Darby, ett företag som tecknat ett avtal med Liberias regering om att under 63 år hyra mer än 300 000 hektar mark i Liberia för att odla palmolja. Bönderna i de berörda områdena hävdar att de berövats sin mark utan att först ha blivit informerade. Enligt ett faktablad från Friends of the Earth International, Sime Darby and land grabs in Liberia, har första AP-fonden ägarandelar i Sime Darby till ett värde av 3,9 miljoner euro. Våra gemensamma pensionspengar ska investeras på ett etiskt hållbart sätt. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag som syftar till att frågor om landgrabbing ska införlivas i AP-fondernas etiska riktlinjer. Detta bör riksdagen begära.

Stockholm den 19 september 2013

Hans Linde (V)

Torbjörn Björlund (V)

Siv Holma (V)

Jens Holm (V)

Kent Persson (V)